

Iskustva i spoznaje prijatelja iz svijeta

Gospođa **Milka Donchin**, nacionalna koordinatorica Izraelske mreže zdravih gradova iz Hadassah Škole javnog zdravstva, održala je na danu Škole narodnog zdravlja Andrija Štampar predavanje kojim je trebala odgovoriti na pitanje jesu li su gradonačelnici Zdravih gradova zaista predani ideji zdravlja – prikaz rezultata evaluacijske studije. Projekt Zdravih gradova Svjetske zdravstvene organizacije globalni je projekt čiji je temeljni smisao uključivanje lokalnih vlada u proces razvoja zdravlja kroz pružanje političke podrške, kako institucionalnim promjenama (unutar gradske vlade) tako i partnerskom planiranju sa zajednicom uz poticanje implementacije inovativnih projekata. Politička podrška (predanosti ideji zdravlja) ključna je za uspjeh projekta Zdravi grad i bez nje nema ni napretka u projektu, niti njegove održivosti. Prije pokretanja istraživanja među članovima Izraelske mreže zdravih gradova utvrđeni su načini mjerenja političke predanosti gradonačelnika. S jedne strane, ta se podrška može vidjeti kroz iskaz o namjerama (podrška i potpis na deklaracijama, pismima namjere), ali i verbalno - iskazivanjem značaja zdravlja kroz govore i u javnim nastupima. S druge strane, podrška

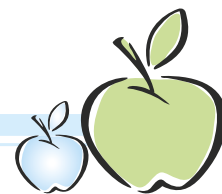
se vidi i kroz organizacijsku potporu projektu (specifične politike i organizacija infrastrukture koja podržava projekt) te potporu u njegovom financiranju (alokacija resursa u gradskom proračunu za specifične zdravogradske sadržaje). Istraživanje je provedeno prikupljanjem podataka sa službenih web stranica gradova članova izraelske Mreže (njih 27) i usporedivih gradova (po veličini, regiji i socijalno ekonomskom statusu stanovnika) koji nisu članovi Mreže (također 27). Usporedbom rezultata uočeno je da na web stranicama Zdravih gradova češće postoji folder zdravlje (48% ZG i 12% ne-ZG), zdravlje se kao pojam češće spominje (63% ZG i 43% ne-ZG) i gradski je proračun javno dostupan (67% ZG i 45% ne-ZG). Paradoksalno, govori gradonačelnika češće uključuju riječ zdravlje u ne-ZG (8%) nego u ZG (4%). Postojanje organizacijske i financijske podrške projektu Zdravi grad mjereno je kroz upitnik koji su popunjavali koordinatori projekta u 2003. i 2013. godini (u oba navrata upitnik je ispunilo dvanaest gradova). U navedenom vremenskom razdoblju ostala je identična financijska potpora projektu, povećan je broj koordinatora u punom radnom vremenu, osnažena je uloga nadzornog odbora projekta i neznatno

smanjena potpora gradonačelnika. Vodeći izazovi s kojim se suočavaju koordinatori Zdravih gradova u Izraelu slični su onima koje imaju koordinatori u Republici Hrvatskoj. Političke promjene (lokalni izbori svakih pet godina), kompleksnost projekta Zdravi grad (teško razumljiv pristup – jasnije im je ciljanje jedne populacije kao npr. Gradovi prijatelji djece ili starih) te alokacija resursa (politička podrška bi se trebala ogledati i u sredstvima namijenjenim projektnim aktivnostima).

Što je čiji posao?

Profesor John Middleton, predsjednik Britanskog kraljevskog liječničkog društva za javno zdravstvo iz Ujedinjenog Kraljevstva, svojim je predavanjem Politika i profesija u promociji i očuvanju zdravlja – što je čiji posao? dao odgovor na pitanje što je posao politike, a što profesije u očuvanju i unaprjeđenju zdravlja stanovništva. Uloga političara u unaprjeđenju i očuvanju zdravlja je stvaranje socijalnih i ekonomskih uvjeta za zdravlje. Istraživanja pokazuju da poštena distribucija resursa smanjuje nejednakosti u zdravlju te je ekonomski isplativa. Ona donosi dobrobit cijelom društvu, ne samo siromašnima. Egalitarnija društva (u kojima postoji pravednija distribucija dobara) više unaprjeđuju zdravlje, jačaju ljudski kapital i društvo u cjelini te od toga imaju i ekonomsku korist. Ulaganje u zdravlje daje ekonomski povrat sredstava, ne samo sustavu zdravstva, nego i drugim sektorima, kao i široj ekonomiji (četverostruki povrat na svaki uloženi dolar - fiscal multiplier). Uloga je političara financiranje zdravlja i sustava zdravstva, stvaranje politike zdravlja i mjerenje učinka na zdravlje ostalih politika. Uloga političara je i reguliranje i kontrola nezdrave industrije (duhanski lobi, alkohol, prehrambeni proizvodi bogati mastima i solju) jer te industrijske korporacije preferiraju ostvarivanje dobiti, a ne zdravlje populacije. Uloga političara je i ulaganje u prevenciju. Struka treba pomoći politici, a smjernice u tom procesu stvaranja politike zdravlja donosi Manifest za javno zdravlje "Dobar početak – bolji život" koji je napravilo Britansko kraljevsko

procjene zdravstvenog stanja i potreba, procjene učinka na zdravlje i zagovaranja zdravlja te smanjivanja nejednakosti u zdravlju, do ugovaranja usluga i pružanja zdravstvene zaštite primjerene potrebama.

Povezanost bolesti i loših higijenskih navika

Prezentaciju modela dobre prakse završio je osebujnim predstavljanjem Kratke povijesti javnog zdravstva gospodin **Yoel Donchin** iz Bolnice Hadassah, Medicinskog fakulteta Hebrew University, Izrael. Pokazao je da je spoznaja o povezanosti bolesti i loših higijenskih navika postojala već u vremenima prije dvije tisuće godina. Arheološki nalazi iz doba Vespazijana pokazuju postojanje zahoda, a iz ostataka Masade i hebrejskih zapisa iz tog doba može se vidjeti značaj higijenske dispozicije ljudskog izmeta (postojanja zahoda) i obaveze pranja ruku. Tek u sedamnaestom stoljeću Europa otkriva zahodske školjke i u gradovima uređuje vodoopskrbu i kanalizaciju. Istraživanja potvrđuju postojanje mikroorganizama i naglašavaju značaj higijene tek u doba industrijske revolucije. Time se ujedno i otvaraju vrata tzv. sanitarne ere javnog zdravstva tijekom koje je upravo mjerama izgradnje sigurne vodoopskrbe i odvodnje, asanacijom zemljišta te unapređenjem općih higijenskih navika stanovništva znatno smanjeno umiranje od zaraznih bolesti.

Pripremila **prof. dr. Selma Šogorić**
ssogoric@snz.hr

liječničko društvo za javno zdravstvo. Svakom djetetu treba omogućiti dobar start u životu (1.001 kritičan dan), dobro osobno zdravlje, obrazovanje vezano uz socijalne odnose, školovanje i najmanje dva sata tjelesne aktivnosti tjedno. Treba uvesti dobre zakone kojima će se spriječiti loše zdravlje i spasiti životi, kao npr. zaustaviti marketing hrane bogate šećerom, solju i masnoćom, uvesti 20% poreza na šećerom bogate napitke, povećati porez na alkoholna pića, uvesti standardizirano pakiranje cigareta te ograničiti brzinu automobila. Značajno je pomoći ljudima da žive zdravim životom, da imaju dostatnu plaću, univerzalno dostupan sustav zdravstva besplatan za krajnjeg korisnika, koji se financira općim porezima. Treba poduzimati nacionalne akcije za rješavanje globalnih problema, kao npr. ulagati u aktivan transport kako bi se poticalo bolje zdravlje i smanjio štetni učinak za okoliš (zaustavile klimatske promjene), treba prijeći na obnovljive izvore energije. Predizborni zahtjev Britanskog kraljevskog liječničkog društva za javno zdravstvo bio je ugraditi zdravlje u sve politike, adresirati nejednakosti u zdravlju, stvoriti uvjete za zdravlje i blagostanje budućih generacija, smanjiti rezanja u zdravstvu i povećati ulaganje u zdravlje, razviti i osigurati djelatnike u sustavu zdravstva, podržati naše članove i suradnike u ostvarivanju politike „Dobar početak - bolji život“. U procesu Brexita od politike se traži da obrani pravo na zdravlje i osigura poštene trgovinske odnose koji će omogućiti bolje, a ne gore zdravlje. Uloga je javnozdravstvenih profesionalaca lokalno vrlo važna, od

zdravlja i utvrđivanje zdravstvenih potreba, korištenje dokaza za ulaganje u zdravlje (prevenciju), zagovaranje onoga što treba biti učinjeno, podrška razvoju zajednice i jačanje lokalnih kapaciteta, suradnja s partnerima koji mogu unaprijediti zdravlje i zdravstvene usluge te rukovođenje pružanjem zdravstvenih usluga. U Velikoj Britaniji, u rukama lokalne samouprave nalaze se značajni aspekti zdravlja: socijalna služba, rekreacija i slobodno vrijeme, edukacija, zaštita okoliša, stanovanje, urbano planiranje, transport, održivi razvoj, ekonomski razvoj, kultura i nasljeđe. Stoga je i uloga javnozdravstvenih profesionalaca lokalno vrlo važna, od

